

Jaarverslag

Leerplicht en Doorstroompunt
Schooljaren 2021-2022, 2022-
2023 en 2023-2024

www.zaanstad.nl

Inhoud

Voorwoord	3
1 Leerplicht en Doorstroompunt door de schooljaren heen	4
1.1 Terugblik Leerplicht	4
1.1.1 Schooljaar 2021-2022.....	4
1.1.2 Schooljaar 2022-2023.....	4
1.1.3 Schooljaar 2023-2024.....	5
1.2 Terugblik RMC en Doorstroompunt.....	6
1.2.1 Schooljaar 2021-2022.....	6
1.2.2 Schooljaar 2022-2023.....	6
1.2.3 Schooljaar 2023-2024.....	7
2 Vooruitblik Leerplicht en Doorstroompunt	7
2.1 Vooruitblik leerplicht.....	7
2.2 Vooruitblik Doorstroompunt	8
3 Leerplicht in cijfers.....	9
3.1 Leer- en kwalificatieplichtigen	9
3.2 Kengetallen Leerplicht	9
3.2.1 Aantal leerplichtigen	9
3.2.2 Absoluut verzuim	10
3.2.3 Relatief verzuim	11
3.2.4 Vrijstellingen.....	12
3.2.5 Thuiszitters.....	14
3.2.6 Halt-verwijzingen en proces-verbaal.....	15
3.3 Methodische Aanpak Schoolverzuim	16
3.4 Samenwerkingen	17
3.4.1 Scholen en Samenwerkingsverbanden	17
3.4.2 Jeugdhulp	18
3.4.3 GGD Zaanstreek-Waterland	18
3.4.4 Openbaar Ministerie.....	18
4 Doorstroompunt in cijfers	18
4.1 Wettelijk kader	18
4.2 Doorstroompunt Zaanstreek.....	19
4.3 Doorstroompunt Zaanstreek in cijfers	19
4.3.1 Aantal jongeren 18 – 23 jaar.....	19
4.3.2 Aangeschreven VSV'ers	19
4.3.3 Huis-/ deurbezoek VSV'ers.....	20
4.3.4 Begeleiding / monitoring Doorstroompunt	20
4.3.5 Verzuim 18+.....	21
4.4 Voortijdig schoolverlaten	22
4.4.1 VSV in cijfers.....	22
4.4.2 Regionale en lokale VSV aanpak	23
4.5 Jongerenloket Zaanstreek.....	23
4.6 Leerwerkstraat.....	24

Voorwoord

Voor u ligt het jaarverslag van leerplicht¹ en het Doorstroompunt in de regio Zaanstreek over de schooljaren 2021-2022, 2022-2023 en 2023-2024.

Dit verslag geeft een beeld van de inspanningen die door de leerplichtambtenaren en doorstroomcoaches zijn verricht om het schoolverzuim terug te dringen en het aantal voortijdig schoolverlaters in onze regio te verlagen. Hierop aansluitend kijken we naar de bredere activiteiten van het Jongerenloket, waar ook arbeidstoeleiding toe behoort. Voorop staat ons gezamenlijke doel: met elkaar verzuim verminderen, voortijdig schoolverlaten voorkomen en jongeren zoveel als mogelijk terug begeleiden naar een passende plek op school of richting werk. Kortom: school waar het kan, werk waar het moet en zorg waar dat nodig is.

De afgelopen schooljaren waren uitdagend. In 2021-2022 hadden we nog te maken met de nasleep van COVID. Al snel bleek dat het verzuim weer de vormen aannam van voor die periode. Tegelijkertijd viel op dat de zwaarte van de problematiek toenam. Steeds vaker werden psychische klachten opgevoerd als een reden voor schoolverzuim en uitval. Door samen te werken in- en rondom de school werd getracht het verzuim tot een minimum te beperken.

Sinds afgelopen schooljaar zijn het team leerplicht en team Doorstroompunt qua capaciteit op orde. De teams hebben geïnvesteerd in hun contacten met de scholen in het basis- en voortgezet onderwijs en de MBO scholen in de Zaanstreek. Dit heeft ertoe geleid dat er meer meldingen binnen komen. Bij leerplicht is een stijging te zien van 279² verzuimmeldingen. Daarnaast wordt er ook veel vaker een beroep gedaan op de teams voor hulp en advies. De intensievere samenwerking werpt nu al de vruchten af; jongeren worden eerder, beter en duurzamer ondersteund in hun ontwikkeling.

Ik wil iedereen die zich inzet voor onze jongeren op onze scholen, bij het jongerenloket of bij andere samenwerkingspartners hartelijk danken voor hun inzet. Jongeren zijn onze toekomst en jullie zorgen ervoor dat hun toekomst er zo mooi mogelijk uit ziet. Dank, ook namens het college.

Natasja Groothuismink
Wethouder onderwijs, gemeente Zaanstad

¹ Leerplichtwet artikel 25 lid 1

² Verschillen wettelijk- en overig verzuim over schooljaren 2021-2022 / 2023-2024.

1 Leerplicht en Doorstroompunt door de schooljaren heen

1.1 Terugblik Leerplicht

Dit verslag omvat de verslaglegging van de schooljaren 2021-2022 tot en met 2023-2024. In de volgende paragrafen wordt teruggeblikt op ontwikkelen binnen leerplicht Zaanstad.

1.1.1 Schooljaar 2021-2022

Het schooljaar 2021-2022 stond landelijk in het teken van de afname van landelijke maatregelen tegen COVID-19. Hoewel er nog maatregelen van kracht waren, startte het onderwijs met open deuren. In de winterperiode koos de Rijksoverheid voor een korte periode waarin opnieuw afstandsonderwijs geboden werd. Vanaf het voorjaar van 2022 waren alle maatregelen opgeheven en kon het onderwijs weer zonder restricties functioneren. Leerlingen waren weer volledig aanwezig en er was weer beter zicht op de sociaal-emotionele ontwikkeling van leerlingen. Voor scholen was het ook weer mogelijk een goede verzuimregistratie bij te houden en verzuimmeldingen te doen. Inmiddels is gebleken dat het aantal verzuimmeldingen weer op het peil zit zoals dat voor de COVID-19 periode was.

De rol van de Zaanse leerplichtambtenaar veranderde weer. In de COVID-19 periode gingen de leerplichtambtenaren met de jeugdboa's de straat op en langs de deuren om de jongeren op te zoeken. Nu de scholen weer open waren én het schoolbezoek weer verplicht was, deden scholen weer ruimschoots verzuimmeldingen.

Gedurende de COVID-19 periode had Leerplicht Zaanstad ook te maken met personele uitdagingen. Zo was er sprake van natuurlijk verloop van medewerkers en vielen medewerkers (langdurig) uit. Hierdoor ontstond er een tekort op de beschikbare formatie en is er stagnatie opgetreden in de tijdige behandeling van wettelijke verzuimmeldingen. Eerst werd gezocht naar interne oplossingen voor dit probleem. Toen dit niet haalbaar bleek, zijn de tekorten opgevangen door de inzet van tijdelijk personeel.

Kenmerkend voor de casuïstiek in deze periode waren meldingen van leerlingen die niet lekker in hun vel zaten of inmiddels meer klachten hadden ontwikkeld. Meer dan eens kwam in de spreekkamer naar voren dat veel leerlingen het lastig vonden om weer volledige dagen naar school te gaan en zich te omgeven met andere leerlingen. Dit resulteerde in verzuim. Samen met o.a. het onderwijs, GGD en het Jeugdteam werd op casusniveau samengewerkt om het verzuim te stoppen en perspectief te bieden aan leerlingen en ouders.

Vanwege het capaciteitsprobleem is in dit schooljaar gekozen voor een inzet die uitsluitend gericht was op de wettelijke taken van de leerplichtambtenaar. Dat wil zeggen dat er controles hebben plaatsgevonden op het absolute verzuim, vrijstellingen zijn behandeld en meldingen van minimaal 16 uren ongeoorloofd schoolverzuim per 4 lesweken zijn verwerkt. In enkele gevallen zijn ook overig verzuimmeldingen opgepakt. Dit waren situaties waarbij het eigenlijk wettelijk verzuim betrof of wanneer de situatie zo schrijnend was, dat inzet van een leerplichtambtenaar noodzakelijk was.

1.1.2 Schooljaar 2022-2023

De voornaamste ontwikkeling in het schooljaar 2022-2023 was de interne overstap van Leerplicht Zaanstad naar het Jongerenloket Zaanstreek. Hierdoor kwam alle gemeentelijke dienstverlening voor 5 tot 27 jarigen onder één afdeling en kwamen gelijkgestemde professionals dicht bij elkaar. Met deze organisatieverandering kwam er vernieuwde aandacht voor leerplicht. Ook dit schooljaar had het team te kampen met een capaciteitsprobleem en is opnieuw gestart met het verrichten van de wettelijke taken. Omdat het capaciteitsprobleem aanhield, is opnieuw een tijdelijke impuls gegeven aan de formatie. Hierdoor was het team in staat de dienstverlening op een wettelijk niveau te houden én zich te richten op de verdere herstructurering van team leerplicht.

Bij aanvang van het schooljaar werden de scholen geïnformeerd over de stand van zaken in het leerplichtteam. Dit leverde opnieuw begrip op. Tegelijkertijd is aan het onderwijs de belofte gedaan dat er gebouwd ging worden aan een stabiel team leerplicht. Ondertussen bleven scholen leerplicht in toenemende mate vinden door middel van het doen van verzuimmeldingen. De lijn die zichtbaar werd in het schooljaar 2021-2022 hield aan. In steeds grotere mate gaven leerlingen aan niet lekker in hun vel te zitten en een steeds groter wordende groep ontwikkelde vormen van psychische klachten. Gelukkig was een deel van deze leerlingen zelf in staat het tij te keren door gebruik te maken van hun eigen netwerk. De leerlingen of gezinnen die daar meer moeite mee hadden werden ondersteunt door functionarissen van scholen of aangemeld bij het Jeugdteam.

Het beeld wat ontstond in de spreekkamer van de leerplichtambtenaar werd ook herkend door het onderwijs en GGD. Zodoende had het Samenwerkingsverband VO Zaanstreek, met medewerking van GGD Zaanstreek-Waterland en leerplicht Zaanstad, een bijeenkomst georganiseerd "Leerling in de knel". Tijdens deze bijeenkomst is inzicht gegeven in vormen van schoolverzuim en is benadrukt dat het 'in beeld hebben' van je leerlingen een belangrijke factor is bij het tegengaan van schoolverzuim. Leerplicht Zaanstad maakte tevens van de gelegenheid gebruik de werkwijze van leerplicht onder de aandacht te brengen. Er is ingezoomd op de wijze van melden en de Methodische Aanpak Schoolverzuim (MAS) is kort besproken. De rest van de bijeenkomst is in groepen gewerkt aan fictieve casuïstiek wat door het Samenwerkingsverband werd gebruikt als input voor verdere beleidsontwikkelingen.

Een ander opvallend punt in dit schooljaar is de toename in het aantal luxe verzuimmeldingen. Met name in het basisonderwijs is hier sprake van. Er golden geen reisbeperkingen meer en gezinnen gingen weer veelvuldig op vakantie. Opvallend veel gezinnen kozen voor vakanties buiten de reguliere schoolvakanties. Omdat in deze situaties mogelijk sprake is van luxe verzuim, leidde dit tot een verdubbeling van deze meldingen ten opzichte van het jaar daarvoor. Landelijk geldt een lik-op-stuk beleid geldt bij luxe verzuim. Door de leerplichtambtenaar zijn deze meldingen beoordeeld en afgedaan met een (eenmalige) waarschuwing of proces-verbaal.

Vanwege natuurlijk verloop van personeel ontstond er vacatureruimte. In dit schooljaar zijn meerdere leerplichtambtenaren in dienst getreden en ingewerkt. Dit kwam de dienstverlening direct ten goede. Meldingen werden sneller opgepakt, de samenwerking met het onderwijs is verder hersteld en ondertussen zijn voorbereidingen getroffen voor een goede start bij aanvang van het schooljaar 2023-2024.

1.1.3 Schooljaar 2023-2024

Gedurende de zomervakantie in 2024 zijn voorbereidingen getroffen voor het nieuwe schooljaar. Zo werd aan iedere school een leerplichtambtenaar gekoppeld, werden afspraken gemaakt over startgesprekken met scholen en is intern een proces ingericht om achtergrondinformatie snel en adequaat op te halen bij een school nadat de melding was ontvangen. Daarnaast is een Verzuimkaart ontwikkeld die is verspreid onder de scholen.

Omdat de formatie verder op peil is gebracht is in mindere mate de focus gelegd op de wettelijke taken van de leerplichtambtenaar. Sommige scholen hadden behoefte aan extra inzet en hierover zijn aanvullende afspraken gemaakt. Er waren scholen die een verzuimspreekuur inrichtte, zijn presentaties gegeven aan medewerkers van scholen over de wijze waarop leerplicht samenwerkt met scholen én is overig verzuim weer opgepakt. Dit resulteerde in een stijging van het aantal verzuimmeldingen. Ondanks de toename van het aantal meldingen zijn alle meldingen opgepakt, onderzocht en met een passende interventie afgedaan.

Nu er meer ruimte was om ook andere werkzaamheden uit te voeren werden weer contacten gelegd met andere afdelingen van de gemeente Zaanstad. Vanwege diverse signalen uit Zaandam-Oost werden afspraken gemaakt met Straattoezicht over het doorgeven van signalen waarbij Toezichthouders twifelen over de schoolgang van kinderen die zij aantreffen in de wijk. In de gemeente Zaanstad zijn er problemen op het gebied van Jeugd en Veiligheid³. De afdeling Openbare Orde en Veiligheid voert preventieve activiteiten uit, o.a. op scholen, waarbij leerplicht participeert. In het schooljaar 2023-2024 werd gestart met de invoering van Kernteams School en Veiligheid. Leerplicht neemt hier aan deel en signaleert en bespreekt mede de trends die in scholen of wijken zichtbaar zijn. Op casusniveau wordt daarnaast samengewerkt binnen de Groepsaanpak en

³ [Jeugd en veiligheid - Gemeente Zaanstad](#)

Persoonsgerichte aanpak. Voorwaarde is wel dat er sprake moet zijn van (een vermoeden van) ongeoorloofd schoolverzuim.

In het schooljaar 2023-2024 heeft een analyse van team leerplicht plaatsgevonden. Sterktes en zwaktes zijn in kaart gebracht en er is inzicht verkregen in sociaal economische gegevens die van invloed zijn op de werkdruk en formatie van leerplicht. Aan de hand van deze uitkomsten is er opnieuw geïnvesteerd in personeel, zijn processen in kaart gebracht en zijn inhoudelijke werkafspraken gemaakt die de dienstverlening aan de kinderen en jongeren ten goede komen. De verwachting is dat de taakstelling van leerplicht alsmaar groter wordt. Daarom is een teamleider aangesteld die de groei en doorontwikkeling de komende jaren verder gaat vormgeven.

1.2 Terugblik RMC en Doorstroompunt

Dit verslag omvat de verslaglegging van de schooljaren 2021-2022 tot en met 2023-2024. In de volgende paragrafen wordt teruggeblikt op ontwikkelen binnen het Doorstroompunt (voorheen RMC).

1.2.1 Schooljaar 2021-2022

Het schooljaar 2021-2022 stond ook in het beroepsonderwijs in het teken van de afname van landelijke maatregelen tegen COVID-19. Kortdurend was er sprake van maatregelen die ervoor zorgde dat studenten weer online onderwijs moesten volgen. Vanaf het voorjaar van 2022 waren alle maatregelen opgeheven en kon uiteindelijk ook het beroepsonderwijs weer volledig functioneren. Studenten waren weer volledig aanwezig en er was weer beter zicht op de sociaal-emotionele ontwikkeling van studenten. Voor onderwijsinstellingen was het ook weer mogelijk een goede verzuimregistratie bij te houden en verzuimmeldingen te doen.

Net als bij leerplicht signaleerde het Doorstroompunt ook dat jongeren meer mentale problemen leken te ontwikkelen. Waar de voornaamste focus vooral lag op het terugleiden naar school bleek in de praktijk dat dit voor steeds meer jongeren een brug te ver was. Meer dan eens waren partners binnen het Jongerenloket Zaanstreek nodig om het vervolgtraject met de jongere vorm te geven. Hierbij moet dan worden gedacht aan (een combinatie van) vormen van arbeidstoeleiding, verwijzing naar zorg of inkomensondersteuning.

Voortvloeiend uit de regionale VSV afspraken heeft het Jongerenloket Zaanstreek middelen ontvangen die ingezet konden worden om de Doorstroompunt doelgroep te bedienen. In dit schooljaar is voornamelijk ingezet op het in stand houden van capaciteit, het in beeld brengen én houden van jongeren in een kwetsbare positie (JIKP) en zijn trainingen georganiseerd waarin jongeren inzichten krijgen waardoor zij een volgende stap in hun ontwikkeling kunnen zetten.

1.2.2 Schooljaar 2022-2023

Ook voor het Doorstroompunt is de komst van leerplicht naar het Jongerenloket Zaanstreek een positieve ontwikkeling. Waar men elkaar in het veld al tegenkwam, waren het nu ook directe collega's. Van de gelegenheid werd direct gebruik gemaakt om kennis te delen en waar dat nodig was casuïstiek te bespreken of over te dragen. Verder is afgesproken als één gezicht naar scholen op te treden.

In 2022 werd het Jongerenloket Zaanstreek gevraagd mee te werken aan een documentaire over het Doorstroompunt. Ingrado wilde, net zoals zij dat eerder bij leerplicht hadden gedaan, inzicht geven in het werk van een Doorstroomcoach. Vanwege de unieke inrichting van het Jongerenloket met een Leerwerkstraat viel de keuze op Zaanstad. Enkele jongeren werden bereid gevonden mee te werken en in de documentaire is inzicht gegeven in de werkwijze en effecten daarvan. Tijdens de Algemene Ledenvergadering van Ingrado werd de documentaire getoond en met bewondering ontvangen.

De Doorstroomcoaches gaven in dit schooljaar aan dat zij gevoelsmatig minder jongeren bereikte. Dat is ook naar voren gekomen in de cijfers die met dit verslag zijn gepubliceerd. Ondanks verschillende inspanningen werden jongeren niet gevonden of gaven zij aan niet open te staan voor hulp. Ondertussen verrichte het Doorstroompunt vooral monitorende werkzaamheden om gericht individuele jongere te kunnen benaderen wanneer gesignaleerd werd dat iemand uitgeschreven werd van school of geen inkomen genoot.

De Doorstroompunt middelen die in deze periode beschikbaar waren, zijn ingezet om de route 'van school naar werk' te verbeteren. Met de gespecialiseerde scholen, scholen voor Praktijkonderwijs en het MBO zijn aanvullende afspraken gemaakt waardoor uitstromende leerlingen en studenten gevolgd zijn en ondersteuning kregen wanneer dat nodig was.

1.2.3 Schooljaar 2023-2024

Het schooljaar 2023-2024 stond grotendeels in het teken van het wetsvoorstel 'Van school naar duurzaam werk'.

Met het wetsvoorstel 'Van school naar duurzaam werk' krijgen scholen, Doorstroompunten en gemeenten (verantwoordelijk voor de uitvoering van de *Participatiewet*) meer mogelijkheden om jongeren tot 27 jaar te ondersteunen bij de overgang van school naar werk en het behoud van werk. Het wetsvoorstel treedt in werking op 1 augustus 2025⁴. Voor het Doorstroompunt betekend deze wetswijziging een verruiming van de taken en hierop zal geacteerd worden.

Ondanks dat het beeld was ontstaan dat jongere moeilijker vindbaar waren, werden er meer jongeren begeleidt of gemonitord. Binnen het Doorstroompunt werd gezocht naar mogelijkheden om de zichtbaarheid en vindbaarheid te vergroten. Nog actiever werd op- en met scholen samengewerkt en ook jongeren werden actiever opgezocht door de inzet van huis- en deurbezoeken. Het Doorstroompunt verwacht hier de komende jaren profijt van te hebben.

Vanwege een succesvolle samenwerking met gespecialiseerde scholen en scholen voor Praktijkonderwijs meldde ook andere scholen zich bij het Doorstroompunt. Ook zij hadden te maken met leerlingen in een kwetsbare positie die uitstromen van school. Vanwege de beschikbare middelen uit de Regionale VSV aanpak zijn met deze scholen afspraken gemaakt over de wijze waarop anderstaligen uitstromen van school naar vervolgonderwijs, arbeid of een combinatie daarvan. Het Doorstroompunt hoopt deze samenwerking te intensiveren.

2 Vooruitblik Leerplicht en Doorstroompunt

Het Jongerenloket Zaanstreek is continu in ontwikkeling. Enerzijds met de invoering van nieuwe wetgeving, anderzijds met regionale afspraken of ambities. In de volgende 2 paragrafen wordt vooruit geblikt naar komende schooljaren waarin de volgende ontwikkelingen centraal staan.

2.1 Vooruitblik leerplicht

De afdeling leerplicht heeft na enkele uitdagende jaren weer de juiste ontwikkellijn bereikt. Het komende schooljaar, en schooljaren daarna, staan de volgende ontwikkelingen gepland:

- Verdere opbouw en instandhouding van het team
- Toewerken naar hogere kwaliteitseisen door inzet op interne procedures en werkafspraken
- Blijven investeren op meldgedrag scholen en onderwijsinstellingen
- Onderzoeken van mogelijkheden tot preventief werken
- Versterken samenwerking met interne samenwerkingspartners. Denk aan Doorstroompunt, Leerwerkstraat, Openbare Orde en Veiligheid, Straattoezicht
- Versterken samenwerking met externe samenwerkingspartners. Denk aan Samenwerkingsverbanden PO en VO, Jeugdteams, Openbaar Ministerie en afdelingen leerplicht van buurgemeenten ter bevordering van de regionale rechtsgelijkheid
- Onderzoek naar rol Samenwerkingsverband bij vrijstelling 5 onder a, Leerplichtwet
- Ondersteuning bij herziening Thuiszitterspact en bijbehorende aanpak

⁴ Inmiddels is bekend dat dit wetsvoorstel is uitgesteld tot tenminste 1 januari 2026. Wel zijn Doorstroompunten geadviseerd door het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen én Sociale Zaken en Werkgelegenheid door te gaan met het inregelen van het wettelijk kader.

2.2 Vooruitblik Doorstroompunt

Voor het Doorstroompunt staat de nieuw in te voeren wetgeving 'van school naar duurzaam werk' en het daarbij behorende nieuwe regionale plan VSV het komend jaar centraal. Dat neemt niet weg dat het Doorstroompunt na de ontwikkelingen van afgelopen jaren aanvullende speerpunten stelt waar ook aan gewerkt wordt. Alleen door te blijven leren en ontwikkelen blijft het Jongerenloket uniek en sluit het aan bij de behoefte van de doelgroepen. De volgende speerpunten staan daarbij centraal:

- Invoering wetgeving 'van school naar duurzaam werk'
- Opstellen regionaal VSV plan 2026-2029
- Verdere versterking samenwerking met voortgezet onderwijs en mbo-instellingen
- Blijven investeren op meldgedrag 18+ verzuim van mbo-instellingen
- Onderzoek naar vindplaatsen 18 – 23 jarigen
- Doorontwikkeling rol en positie Doorstroomcoach en samenwerkingen binnen het Jongerenloket
- Doorontwikkeling doelgroepgerichte voorzieningen
- Ontwikkeling en borging Maatschappelijke Diensttijd (Local Heroes)
- Doorontwikkeling intern trainingsaanbod (Op de RITT)

3 Leerplicht in cijfers

3.1 Leer- en kwalificatieplichtigen

Ieder kind heeft recht op onderwijs. Vanaf de eerste dag na de 5^e verjaardag van een kind is het leerplichtig. We spreken dan over volledige leerplicht. De volledige leerplicht eindigt in het schooljaar waarin het kind 16 wordt. Vanaf het schooljaar waarin het kind 17 wordt spreken we over kwalificatieplicht. De kwalificatieplicht eindigt op het moment dat het kind 18 is geworden. Dat is geregeld in de Leerplichtwet 1969. De kwalificatieplicht geldt niet voor jongeren die Praktijkonderwijs hebben gevolgd of uitstromen uit het Voortgezet Speciaal Onderwijs (VSO) met het uitstroomprofiel Arbeidsmarkt gericht of Dagbesteding gericht. Oorspronkelijk had de Leerplichtwet als doel het tegengaan van kinderarbeid. Inmiddels is het voornaamste doel van de Leerplichtwet ervoor zorgen dat het recht op onderwijs voor ieder kind in Nederland geldt. Daarnaast zijn er verschillende maatregelen ingevoerd om voortijdige schooluitval te voorkomen en het behalen van een schooldiploma (startkwalificatie) te borgen.

Een leerplichtambtenaar controleert of ouders en leerlingen zich aan de leer- en kwalificatieplicht houden. Een leerplichtambtenaar heeft drie wettelijke functies, namelijk:

- Beoordelen van vrijstellingen (art. 3a, 3b, 7, 8, 9, 14 lid 3 en 15 Leerplichtwet)
- Controle absoluut schoolverzuim (art. 19 Leerplichtwet)
- Onderzoek door leerplichtambtenaar (art. 22 lid 1, 2 en 3 Leerplichtwet)

De leerplichtambtenaren van de gemeente Zaanstad voeren de leerplichttaak door middel van een dienstverleningsovereenkomst ook voor de gemeenten Wormerland en Oostzaan uit. Omdat de kinderen uit deze gemeenten naar dezelfde scholen gaan, komt dit de rechtsgelijkheid en samenwerking in de regio ten goede.

De kerntaak van de leerplichtambtenaren is het toezicht op- en naleving van de Leerplichtwet volgens de MAS. De MAS beschrijft in een stappenplan vier routes bij meldingen van ongeoorloofd verzuim: vrijwillige jeugdhulp, Halt-straft, dwang in civielrechtelijk of dwang in strafrechtelijk kader. Bij verzuim met achterliggende problematiek staat de inzet van jeugdhulp voorop.

3.2 Kengetallen Leerplicht

De Zaanse leerplichtambtenaren zijn verantwoordelijk voor alle leerplichtige kinderen uit de gemeenten Zaanstad, Oostzaan en Wormerland. Samen met de scholen en netwerkpartners wordt samengewerkt om het ongeoorloofde verzuim tot een minimum te beperken en de kinderen voldoende kansen te geven zichzelf verder te ontwikkelen. Leerlingen kunnen om meerdere redenen niet aanwezig zijn op school. Zo kan er sprake zijn van ziekte, verlof of spijbelen. De leerplichtambtenaar ziet toe op naleving van de Leerplichtwet door onderzoek te doen naar ongeoorloofd schoolverzuim. Er zijn 2 soorten ongeoorloofd verzuim; absoluut schoolverzuim en relatief schoolverzuim.

3.2.1 Aantal leerplichtigen

De onderstaande tabel geeft het totaal aantal leer- en kwalificatieplichtigen per gemeente tussen de 5 en 18 jaar weer.

Aantal leerplichtigen			
Gemeente	2022	2023	2024
Zaanstad	22.168	22.311	22.338
Oostzaan	1.370	1.356	1.334
Wormerland	2.139	2.172	2.127
Totaal	25.677	25.839	25.799

Peildatum: 20-08-2024

Het aantal leerplichtigen in de Zaanstreek is stabiel. Tot 2022 was er landelijk sprake van een daling van het aantal leerplichtigen in Nederland, de verwachting is dat het aantal leerplichtigen de komende

jaren weer gaat toenemen⁵. We verwachten dat deze trend ook in de Zaanstreek zichtbaar zal zijn.

3.2.2 Absoluut verzuim

Er is sprake van absoluut verzuim als een kind (zonder startkwalificatie) geen inschrijving heeft op een school in de zin van de Leerplichtwet en geen vrijstelling heeft. Het is de verantwoordelijkheid van ouders⁶ een aanmelding bij een school te verzorgen zodat het leerplichtige kind wordt ingeschreven op een school. Het leerlingvolgsysteem van de gemeente Zaanstad analyseert data uit de Basisregistratie Personen en DUO meldt via rapportages aan gemeenten om welke leerlingen het gaat. Bij een vermoeden van absoluut verzuim onderzoekt de leerplichtambtenaar de reden waarom het leerplichtige kind niet staat ingeschreven. In eerste instantie wordt onderzocht of er sprake is van een administratieve onvolkomenheid. Daarna worden ouders aangeschreven met het verzoek aan te geven waar het kind is aangemeld of ingeschreven staat. Als dat niet gebeurt legt de leerplichtambtenaar een huisbezoek af.

De onderstaande opsomming geeft inzicht in het aantal aangeschreven absoluut verzuimers in de Zaanstreek door de leerplichtambtenaar:

- Schooljaar 2021 – 2022: ouders van 157 kinderen zijn aangeschreven door de leerplichtambtenaar
- Schooljaar 2022 – 2023: ouders van 215 kinderen zijn aangeschreven door de leerplichtambtenaar
- Schooljaar 2023 – 2024: ouders van 371 kinderen zijn aangeschreven door de leerplichtambtenaar.

Als de administratieve controle, het aanschrijven van de ouders en het huisbezoek geen resultaat hebben opgeleverd, verricht de leerplichtambtenaar nader onderzoek. De onderstaande tabel geeft de absoluut verzuimmeldingen weer die door de leerplichtambtenaar nader zijn onderzocht.

Gemeente	Oostzaan			Wormerland			Zaanstad		
Schooljaar	21/22	22/23	23/24	21/22	22/23	23/24	21/22	22/23	23/24
Totaal	0	0	1	1	5	4	16	54	14
Langer dan 3 maanden	0	0	1	1	3	1	1	40	13
Langer dan 4 weken aaneengesloten	0	0	0	0	1	0	7	3	1
Weer ingeschreven	0	0	0	0	0	0	2	6	1

Aantal absoluut verzuimmeldingen per gemeente in schooljaren 2021-2022, 2022-2023 en 2023-2024.

De cijfers laten tot en met het schooljaar 2022-2023 een toename zien van het aantal meldingen van absoluut verzuim wat nader onderzocht werd. Uit vervolgonderzoek is naar voren gekomen dat het veelal om arbeidsmigranten gaat die in mindere mate op de hoogte zijn van Nederlandse wet- en regelgeving over het recht op onderwijs en de wijze waarop dat in Nederland geborgd is. Daarnaast troffen leerplichtambtenaren regelmatig bewoners niet meer aan op het bekende adres en ontstond het vermoeden dat men verhuisd was. In die situaties werd een adresonderzoek aangevraagd bij de afdeling Burgerzaken. Als laatste viel op dat ouders alsnog een beroep op vrijstelling hadden moeten doen (zie paragraaf 3.2.4). Door extra aandacht te geven dat ouders hun kinderen tijdig aanmelden op een school en ouders nadrukkelijk te wijzen op de verplichtingen van ouders bij beroepen op vrijstelling, is het aantal absoluut verzuimmeldingen wat nader onderzocht moest worden weer gedaald.

⁵ [Prognosecijfers leerlingendaling | Leerlingendaling | Rijksoverheid.nl](#)

⁶ Of andere verantwoordelijke personen zoals omschreven in art. 2, Leerplichtwet

3.2.3 Relatief verzuim

Er is sprake van relatief verzuim als een leerling staat ingeschreven op een school en zonder geldige reden afwezig is tijdens les- of praktijktijd. Scholen zijn volgens de Leerplichtwet wettelijk verplicht om vermoedens van relatief verzuim te melden. Dit moet zodra een leerling minimaal 16 uren les- of praktijktijd binnen een periode van 4 lesweken niet aanwezig was. Ook luxe verzuim, bijvoorbeeld wanneer een leerling zonder toegekend verlof buiten de schoolvakanties om op vakantie is gegaan, valt onder relatief verzuim.

De onderstaande tabel geeft de relatieve verzuimmeldingen weer. Het gaat hierbij om de wettelijke meldnorm (16 uren over een periode van 4 lesweken).

Gemeente	Oostzaan			Wormerland			Zaanstad		
Schooljaar	21/22	22/23	23/24	21/22	22/23	23/24	21/22	22/23	23/24
Totaal	28	25	21	48	50	49	646	654	704
Waarvan herhaald	18	12	13	14	25	21	262	257	250
Luxe verzuim	1	0	0	4	5	4	58	104	142

Aantal relatieve verzuimmeldingen per gemeente in schooljaren 2021-2022, 2022-2023 en 2023-2024.

We zien vanaf 2021-2022, bij afloop van de coronacrisis, het aantal relatieve verzuimmeldingen weer stabiliseren. Dit komt onder meer doordat scholen het ongeoorloofd verzuim vanaf dat schooljaar weer beter in beeld hadden. In de twee schooljaren daarvoor was het voor scholen, vooral gedurende de tijdelijke lockdowns, lastig geoorloofd en ongeoorloofd verzuim te onderscheiden. Ook is er toen door scholen iets coulanter omgegaan met het verzuimbeleid. Waar het aantal verzuimmeldingen in Oostzaan en Wormerland stabiel bleef, zien we in het schooljaar 2023-2024 een stijging in Zaanstad. Deze stijging is vooral zichtbaar bij het luxe verzuim.

Wanneer een school een melding doet die aan de wettelijke meldtermijn voldoet, moet de leerplichtambtenaar onderzoek verrichten. Dat doet hij in lijn met de Methodische Aanpak schoolverzuim. Er zijn 5 routes die ingezet kunnen worden om het verzuim te stoppen. Het voornaamste doel in het onderzoek is te bepalen of er sprake is van onwil of onmacht in het schoolverzuim. Bij onwil zal voornamelijk gekozen worden om sanctionerend op te treden. Dat kan door de inzet van een waarschuwend gesprek, verwijzing naar Halt of de opmaak van een proces-verbaal. Bij onmacht wordt vooral de samenwerking gezocht met vrijwillige hulpverlening om het verzuim te stoppen. De leerplichtambtenaren zien in het werkveld een toename van het aantal 'onmacht' situaties. Gezins- en/of kind problemen spelen in steeds grotere mate een rol bij schoolverzuim waardoor samenwerking met o.a. het onderwijs, Jeugdteam, GGD en andere instanties noodzakelijk is. In enkele situaties is het voorgekomen dat ouders en/of het kind niet open stonden voor hulp en ondersteuning. In deze situaties is alsnog gekozen om handhavend op te treden of een melding te doen bij Veilig Thuis. Alleen wanneer de achterliggende oorzaken worden aangepakt, kan het schoolverzuim gestopt worden.

Met name in het Zaanse basisonderwijs is sprake van luxe verzuim. Vanaf het schooljaar 2022-2023 waren alle reisbeperkingen grotendeels opgeheven. Gezinnen maakten weer volop gebruik van de mogelijkheid om te reizen. Voornaamste redenen om naar het buitenland af te reizen waren familiebezoek, medische behandeling in het land van herkomst of vakantie. Hierdoor namen ook de meldingen van luxe verzuim toe. Na iedere melding verrichte de leerplichtambtenaar onderzoek. Centraal in deze onderzoeken stond de vraag of er sprake was van ongeoorloofd schoolverzuim, zijnde luxe verzuim, of geoorloofde afwezigheid. Wanneer de leerplichtambtenaar de conclusie trok dat er sprake was van ongeoorloofd schoolverzuim trad hij handhavend op. Meldingen werden afgedaan met een eenmalige waarschuwing of proces-verbaal. De processen-verbaal werden toegezonden aan het Openbaar Ministerie die de zaak afdeed met een transactievoorstel. Het viel de afdeling leerplicht op dat met name arbeidsmigranten niet altijd evengoed op de hoogte waren van wet- en regelgeving rondom verlof van school. Samen met de schooldirecties is hier meer aandacht aan gegeven met de verwachting dat dit de komende jaren tot minder luxe verzuim zal leiden.

Naast de wettelijke meldtermijn en meldingen van luxe verzuim kunnen er ook andere (verzuim) situaties zijn waarin de school betrokkenheid wilt van de leerplichtambtenaar. In dit soort situaties is er geen sprake van een wettelijke hoeveelheid verzuim waardoor er gemeld moet worden, maar is er sprake van omstandigheden die het verzuim zorgelijk maken of is er een opvallend verzuimpatroon zichtbaar. We spreken dan over 'overig verzuim'. Omdat de wettelijke meldtermijn niet is bereikt, is het aan de leerplichtambtenaar om te beoordelen op welke wijze de

melding afgehandeld moet worden. Te allen tijde vindt er afstemming plaats met de school om de melding te bespreken. Aan de hand van deze afstemming bepaalt de leerplichtambtenaar welk instrument ingezet wordt. Dit kan een kennisgeving van verzuim, waarschuwend gesprek of multidisciplinair overleg zijn. In sommige gevallen komt de leerplichtambtenaar tot de conclusie dat de school eerst zelf aan zet is. In die situaties wordt de school geadviseerd hoe zij met het verzuim om kunnen gaan. In Zaanstad is het volgende meldgedrag van 'overig verzuim' zichtbaar:

Gemeente	Oostzaan			Wormerland			Zaanstad		
Schooljaar	21/22	22/23	23/24	21/22	22/23	23/24	21/22	22/23	23/24
Totaal	14	9	32	16	38	58	374	432	541

Aantal overig verzuimmeldingen per gemeente in schooljaren 2021-2022, 2022-2023 en 2023-2024.

De totale toename die we zagen bij het wettelijke verzuim, zien we ook terug bij het overig verzuim. In de Zaanstreek wordt door scholen steeds eerder een beroep gedaan op de leerplichtambtenaar. De leerplichtambtenaren geven hier zelf over aan dat zij zien dat scholen zeer verschillend met het overig verzuim om gaan. Zo zijn er scholen die strikt bijhouden wat als overig en wettelijk verzuim gemeld moet worden, ook zijn er scholen die te veel als overig verzuim melden. In de beoordeling van iedere melding gingen de leerplichtambtenaren na of de melding op de juiste wijze was gedaan. Wanneer opviel dat één of meerdere scholen het meldgedrag konden verbeteren, is door het schoolcontactpersoon contact gelegd met de school en zijn afspraken gemaakt om het meldgedrag te verbeteren. Ook in de toekomst zal dit een punt van aandacht blijven.

3.2.4 Vrijstellingen

Er zijn situaties waarin een kind niet naar een Nederlandse school kan of moet. Ouders kunnen dan een beroep op vrijstelling van de inschrijvingsplicht doen. Wanneer de ouders aan de gestelde voorwaarden voldoen, ontstaat de vrijstelling van rechtswege. Dit geldt wanneer:

- een leerling vanwege lichamelijke en/of psychische oorzaken niet geschikt is om op een school te worden toegelaten (artikel 5 onder a);
- ouders bezwaar hebben tegen de richting van het onderwijs (artikel 5 onder b);
- een leerling onderwijs volgt op een school buiten Nederland (artikel 5 onder c);
- een kwalificatieplichtige jongere op een andere manier voldoende onderwijs geniet (artikel 15).

Sommige kinderen zijn (of raken) zodanig lichamelijk en/of psychisch beperkt dat zij onderwijs kunnen volgen zoals een school dat kan bieden. Wanneer ouders een beroep doen op vrijstelling op grond van artikel 5 onder a wordt door een onafhankelijk arts of pedagoog onderzoek verricht naar de problematiek en wordt advies gegeven aan leerplicht of een vrijstelling passend is of niet. Wettelijk gezien zijn er 2 mogelijkheden deze vrijstelling te laten ontstaan van rechtswege. Dat kan voor de duur van één schooljaar of voor de duur van de rest van de leer- en kwalificatieplicht (tot 18 jaar). In Zaanstad zijn aanvullende werkafspraken gemaakt die een meerjarige vrijstelling ook mogelijk maken. Vanwege de beperkingen van deze kinderen zijn ouders al volop in beeld bij zorginstellingen en ziekenhuizen en hebben zij veelvuldig te maken met onderzoeken en controles. Om de druk op deze ouders enigszins te verlagen heeft de onafhankelijk arts of pedagoog de ruimte adviezen op te stellen die meerjarig zijn. Een eventueel herhaalberoep zal dan na 2, 3 of 4 jaar opnieuw ingediend worden.

Als ouders zwaarwegende overwegende bedenkingen tegen de richting van het onderwijs hebben kunnen zij een beroep doen op vrijstelling op grond van artikel 5 onder b. Ouders doen dit door middel van een kennisgeving waarin deze overwegende bedenkingen worden geuit. De leerplichtambtenaar toetst of deze kennisgeving aan de eisen voldoet die het wettelijk kader stelt. Indien dat zo is, ontstaat de vrijstelling van rechtswege. De looptijd van deze vrijstelling is gedurende het hele schooljaar en jaarlijks moet de kennisgeving opnieuw worden ingediend.

In principe moet ieder kind in Nederland naar een Nederlandse school. Er kunnen ook situaties ontstaan waarin een kind onderwijs wilt of moet volgen in het buitenland. Bijvoorbeeld vanwege een ouder die (tijdelijk) in het buitenland gaat werken of wanneer het kind een buitenlands onderwijsprogramma wilt volgen. Ook hiervoor kunnen ouders een beroep doen op een vrijstelling. De Leerplichtwet stelt hier kaders voor en de leerplichtambtenaar toetst of hier aan voldaan wordt. Als dat zo is, ontstaat ook deze vrijstelling van rechtswege. De looptijd van deze vrijstelling omvat een schooljaar of de periode van verblijf in het buitenland wanneer deze korter is dan de einddatum van het schooljaar.

Speciaal voor kwalificatieplichtige jongeren mag er na het 16^e levensjaar van de jongere ook worden afgeweken van de plicht om naar school te gaan. Artikel 15 van de Leerplichtwet geeft de leerplichtambtenaar de ruimte om met de jongere (en ouders) afspraken te maken over een alternatief traject. In de regel gaat het hier om andere vormen van onderwijs die als maatwerk ingezet kunnen worden wanneer er binnen het Rijksbekostigde onderwijs geen mogelijkheden meer zijn.

Naast bovenstaande opsomming kent de Leerplichtwet vervangende leerplicht voor jongeren vanaf 14 jaar die geen volledig dagonderwijs op een school kunnen volgen. Naast een onderwijsaanbod van de school krijgen zij dan toestemming om lichte arbeid te verrichten in samenhang met school (artikel 3a). Ook kunnen leerlingen in bijzondere situaties in het laatste jaar van de volledige leerplicht toestemming krijgen om zich aan te melden bij een MBO-instelling (artikel 3b).

De onderstaande tabel geeft het aantal vrijstellingen naar soort weer.

Gemeente	Oostzaan			Wormerland			Zaanstad		
Soort vrijstelling	21/22	22/23	23/24	21/22	22/23	23/24	21/22	22/23	23/24
Vervangende leerplicht (art. 3a)	0	0	0	0	0	0	7	8	10
Vervangende leerplicht in het laatste schooljaar (art. 3b)	0	0	0	0	0	1	4	6	1
Wegens lichamelijke en/of psychische gronden (art. 5 onder a)	6	7	9	6	3	5	52	60	105
Wegens bedenkingen tegen richtingen van het onderwijs (art. 5 onder b)	0	0	0	0	1	1	12	15	17
Wegens onderwijs in het buitenland (art. 5 onder c)	0	0	0	0	4	4	13	29	34
Volgen van voldoende ander onderwijs (art. 15)	2	0	0	0	1	1	8	16	10

Aantal vrijstellingen naar soort per gemeente in schooljaren 2021-2022, 2022-2023 en 2023-2024.

De cijfers laten de volgende ontwikkelingen zien:

- Het aantal vrijstellingen voor vervangende leerplicht lijkt stabiel. Binnen de Zaanstreek kunnen jongeren die zijn vastgelopen in het reguliere voortgezet onderwijs het traject 'Begeleiding Beroepsvoorbereiding Zaanstreek' (BBZ) volgen. BBZ is een voorziening van het Samenwerkingsverband VO Zaanstreek die jongeren van 15-17 jaar voorbereidt op de toelating tot het mbo. Het programma bestaat uit 1 dag school en 24 uur stage of lichte arbeid per week.
- Het aantal vrijstellingen wegens lichamelijke en/of psychische gronden is aanzienlijk gestegen. Vanwege een noodgedwongen overstap naar een andere aanbieder die de onafhankelijke advisering overnam was een achterstand in het beoordelen van de beroepen op vrijstelling sinds het schooljaar 2022-2023 ontstaan. De achterstand is inmiddels weggewerkt en hebben een nadelig effect gehad op de ontwikkeling van deze cijfers over de schooljaren 2022-2023 en 2023-2024. Een verdere analyse van deze 129 vrijstellingen laat zien dat 1/3 een permanente vrijstelling heeft. Dat wil zeggen dat zij bij aanvang van de leerplicht een vrijstelling voor de duur van de rest van de leer- en kwalificatieplicht hebben gekregen. Hieruit kan worden afgeleid dat zij zodanig beperkt zijn dat verwacht wordt dat zij geen onderwijs kunnen volgen zoals een school dit kan bieden. Kinderen met deze vrijstelling ontwikkelen op een andere manier. Veelal volgen zij een traject in een medisch verblijf of andere zorginstelling. In sommige gevallen zijn jongeren ook op de beschermde arbeidsmarkt actief. Deze kinderen/jongeren worden door het Jeugdteam of Jongerenloket ondersteunt. Het overige deel van deze vrijstellingen betrof één- of meerjarige vrijstellingen. De komende schooljaren worden er opnieuw adviezen gegeven of deze kinderen zich voldoende hebben ontwikkeld om alsnog in het onderwijs in te stromen. Met de verwachte invoering van de Wet

terugdringen verzuim zal ook het Samenwerkingsverband bevraagd worden over het onderwijsperspectief voor deze kinderen.

- Het aantal vrijstellingen wegens bedenkingen tegen richtingen van het onderwijs laat een lichte stijging zien. Deze stijging is in lijn met het landelijke beeld. Een steeds groter wordende groep ouders kunnen zich niet vinden in de richting van het Nederlandse onderwijs en willen hier zelf in voorzien. Zowel vanuit het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, Ingrado als het Openbaar Ministerie is hier blijvende aandacht voor. Leerplicht Zaanstad houdt deze ontwikkelingen nauw in de gaten en zoekt samenwerking met deze partijen als dat nodig is.
- Het aantal vrijstellingen omdat een leerling onderwijs volgt op een school buiten Nederland komt met enige regelmaat voor. Verschillende factoren spelen mee of ouders een noodzaak hebben hun kind onderwijs in het buitenland te laten volgen. Er is dus geen eenduidige reden aan te wijzen voor de beroepen op dit type vrijstellingen.
- Het aantal vrijstellingen wegens het volgen van voldoende ander onderwijs fluctueert. Omdat dit maatwerk-situaties betreft, is hier geen eenduidige reden aan te wijzen voor deze fluctuatie.

3.2.5 Thuiszitters

Een thuiszitter voor leerplicht is een leerplichtig kind dat ingeschreven staat op een school of onderwijsinstelling en zonder geldige reden meer dan vier lesweken aaneengesloten verzuimt, zonder dat hij/zij vrijstelling van de inschrijvingsplicht heeft respectievelijk vrijstelling van geregeld schoolbezoek.

In 2016 is het Zaanse thuiszitterspact in werking getreden. Het pact is opgesteld door de gemeenten Oostzaan, Wormerland en Zaanstad en in samenwerking met het Samenwerkingsverband VO, de Jeugdteams en GGD. Al deze partijen hebben een rol in het voorkomen van thuiszitten en zijn samen aan zet om passende oplossingen te vinden voor leerlingen die dreigen thuis te zitten of al thuiszitten. Het thuiszitterspact is gericht op preventie. Het begint bij een goede preventieve verzuimaanpak, waarin vroegtijdig wordt gesignaleerd door verschillende partijen en gehandeld. Thuiszitten is helaas niet altijd te voorkomen. Als dit toch voorkomt is men met elkaar aan zet om een leerling een passende plek te bieden in het onderwijs of binnen de zorg. Het thuiszitterspact richt zich dan ook niet enkel op de aanpak van de problematiek rondom thuiszitters, maar ook op oplossingen. De thuiszitterstafel voor VO leerlingen is een belangrijk onderdeel van het thuiszitterspact.

De onderstaande tabel geeft het aantal ongeoorloofde thuiszitters weer van de afgelopen schooljaren.

Gemeente	Oostzaan			Wormerland			Zaanstad		
Schooljaar	21/22	22/23	23/24	21/22	22/23	23/24	21/22	22/23	23/24
Bij aanvang schooljaar	0	0	0	0	0	1	3	1	11
Nieuwe gevallen daarna	0	1	3	0	1	3	12	32	27
Langer dan 3 maanden	0	0	3	0	1	2	12	22	28
Verhuisd	0	0	0	0	0	0	0	0	0
18 jaar geworden	0	0	0	0	0	0	1	0	2
Opgelost	0	1	1	0	0	3	4	17	19

Aantal ongeoorloofde thuiszitters per gemeente in schooljaren 2021-2022, 2022-2023 en 2023-2024.

Leerlingen die vermoedelijk ongeoorloofd thuiszitten werden door scholen bij leerplicht gemeld. Per casus werd door de leerplichtambtenaar in samenspraak met school, Samenwerkingsverband en andere partners gezocht naar oplossingen om de schoolgang zo snel als mogelijk te herstellen. In veel gevallen vonden multidisciplinaire overleggen plaats en waar nodig werd er een bespreking bij de Thuiszitterstafel verricht.

De leerplichtambtenaar heeft alleen zicht op leerlingen die ongeoorloofd thuiszitten. Uit observaties bij de Thuiszitterstafel en uit gesprekken met scholen bleek dat er een nog grotere groep geoorloofde thuiszitters is. Uit onderzoek van de branchevereniging voor Leerplicht en Doorstroompunt, Ingrado is gebleken dat het aantal thuiszitters met de factor 8 vermenigvuldigd moet worden om inzicht te krijgen

in het vermoedelijke aantal geoorloofde thuiszitters⁷. De geoorloofde afwezigheid betrof in veel gevallen vormen van ziekte. Deze thuiszitters waren wel in beeld bij de scholen, Samenwerkingsverbanden en GGD. In sommige gevallen had leerplicht daar ook een rol in omdat deze leerlingen mogelijk voortijdig de school verlieten, in aanmerking kwamen voor een vrijstelling van de inschrijvingsplicht of werden verwijderd van school.

In de Zaanstreek zien we na een behoorlijke stijging weer een voorzichtige daling intreden. Wel lijkt de zwaarte van de problematiek toe te nemen omdat het aantal kinderen wat langer dan 3 maanden thuis zat was toegenomen. De stijging lijkt te komen door het maken van concretere werkafspraken met het onderwijs vanaf het schooljaar 2022-2023. In het bijzonder is het meldgedrag van thuiszitters benadrukt. Onder andere in dat schooljaar is nauw samengewerkt met het Samenwerkingsverband VO om bewustwording te creëren over wat een thuiszitter is, waar deze gemeld moet worden en is blijvend gezocht naar passende interventies om in te zetten. Bij de ontwikkeling van het nieuwe Thuiszitterspact en daarmee samenhangende Thuiszittersaanpak worden de bevindingen van leerplicht meegenomen. Ondertussen blijven Zaanse leerplichtambtenaren zich inspannen om op casusniveau het thuiszitten te stoppen en de schoolgang zo snel als mogelijk te herstellen.

3.2.6 Halt-verwijzingen en proces-verbaal

Hoewel het nooit het doel op zich is, kan de leerplichtambtenaar besluiten handhavend op te treden mits hij BOA bevoegd is. Er zijn 2 mogelijkheden om handhaving in te zetten. Dat kan door middel van een verwijzing naar Halt of het opmaken van een proces-verbaal. Leerlingen zonder zorgwekkende problematiek die binnen een schooljaar 12 tot 60 uur spijbelen en/of te laat komen, kunnen door de leerplichtambtenaar worden verwezen naar Halt. Halt legt een straf in de vorm van een leer- en/of werkopdracht op, waardoor de jongeren worden geconfronteerd met hun gedrag en de gevolgen daarvan. Halt is een belangrijk instrument dat wordt gebruikt om jongeren in een vroeg stadium te confronteren met hun gedrag en de gevolgen daarvan teneinde verdere handhaving te voorkomen.

Een leerplichtambtenaar kan, mits hij bevoegd is, optreden als Buitengewoon Opsporingsambtenaar (BOA). Dat is alleen noodzakelijk als er handhavend opgetreden moet worden. Omdat leerplicht volgens de MAS werkt, waarbij preventie en inzet van vrijwillige jeugdhulp voorop staat, is landelijk een daling te zien in het aantal processen-verbaal vanwege ongeoorloofd schoolverzuim. In veel situaties is sprake van onmacht en is het organiseren van passende vrijwillige hulpverlening voorliggend. Alleen in situaties waarin er uitsluitend sprake is van onwil of wanneer de hulpverlening door toedoen van verwijtbaar handelen van ouders en/of leerling niet van de grond komt, besluit de Zaanse leerplichtambtenaar alsnog proces-verbaal op te maken.

Bij luxe verzuimzaken geldt een lik-op-stuk beleid. Ouders zijn verantwoordelijk voor deze vermoedelijke overtredingen en het Openbaar Ministerie (OM) doet in de regel transactievoorstellen om deze zaken af te doen.

Het proces-verbaal wordt ingezonden naar het OM. Het OM beoordeelt de processen verbaal en bepaald of verdere vervolging ingezet zal worden. Een vast onderdeel van deze toets is een strafadvies van de Raad voor de Kinderbescherming (RvdK) als het proces-verbaal tegen de jongere is gericht. Het OM besluit op welke wijze het proces-verbaal afgedaan wordt. Dat kan middels een sepot, taakstraf, verplichte aanwijzingen (hulpverlening), geldboete of een combinatie hiervan. Slechts in zeer uitzonderlijke gevallen kan schoolverzuim ook leiden tot een gevangenisstraf.

⁷ [Ingrado - Iedere jongere heeft recht op ontwikkeling](#)

In onderstaande tabel zijn het aantal halt verwijzingen en proces-verbaal weergegeven.

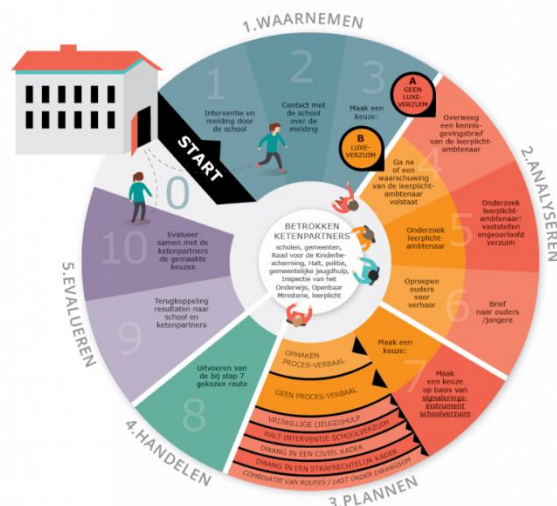
Gemeente	Oostzaan			Wormerland			Zaanstad		
Schooljaar	21/22	22/23	23/24	21/22	22/23	23/24	21/22	22/23	23/24
Haltverwijzingen in aantallen	0	0	0	0	0	0	8	1	9
Aantal proces-verbaal wegens ongeoorloofd schoolverzuim	0	0	1	0	0	2	23	8	28
Aantal proces-verbaal luxe verzuim (ongeoorloofd (vakantie-) verlof)	0	0	0	0	1	1	13	11	22
Aantal proces-verbaal absoluut verzuim	0	0	1	0	0	0	0	0	0

Aantal halt verwijzingen en proces-verbalen per gemeente in schooljaren 2021-2022, 2022-2023 en 2023-2024.

In het Zaanse werkgebied zien we een fluctuerend beeld als het gaat om handhaving. Leerplicht Zaanstad heeft een capaciteitsprobleem gekend met de beschikbaarheid van een BOA. Hierdoor zijn er in het schooljaar 2022-2023 minder Haltverwijzingen en processen verbaal opgemaakt. Door het aantrekken van nieuwe leerplichtambtenaren, met een BOA bevoegdheid, kon er vanaf het schooljaar 2023-2024 weer handhavend opgetreden worden. Met name vanwege de toename van het aantal luxe verzuimmeldingen zien we ook een toename van het aantal processen verbaal op dit vlak. De verwachting van de Zaanse leerplichtambtenaren is dat de inzet van een proces-verbaal soms onvermijdelijk blijft.

3.3 Methodische Aanpak Schoolverzuim

Een overtreding van de Leerplichtwet wordt in Nederland gezien als een strafbare gedraging. Tot medio 2017 werden deze overtredingen onderzocht conform de Strafrechtelijke Aanpak Schoolverzuim (SAS). Leerplicht had tot die tijd voornamelijk een handhavend karakter. In Nederland kwam steeds meer het besef dat schoolverzuim een signaal is waar vaak iets achter schuilt. Het afstraffen van het ongeoorloofde verzuim had vaak een kortdurend effect en miste effectiviteit om het verzuim duurzaam te stoppen. Daarom is vanuit een gezamenlijke visie met de VNG, het OM, Halt, Raad voor de Kinderbescherming en Ingrado in 2017 de Methodische Aanpak Schoolverzuim geïntroduceerd. Deze aanpak kenmerkt zich doordat er centraal wordt ingezet op preventie, vrijwillige jeugdhulp en samenwerking. Er zijn 5 routes ontwikkeld die gevolgd kunnen worden nadat er meldingen van ongeoorloofd verzuim worden gedaan. Het geeft de leerplichtambtenaar houvast om gemotiveerd keuzes te maken onder het motto 'pas toe of leg uit'.

3.4 Samenwerkingen

De leerplichtambtenaar kan niet zonder zijn netwerkpartners. Samen met scholen, Samenwerkingsverbanden, Jeugdteams, GGD Zaanstreek-Waterland, het OM en andere partners in het sociaal domein wordt dagelijks gezocht naar mogelijkheden om schoolverzuim duurzaam te stoppen. De Zaanse leerplichtambtenaar is geen docent, arts, hulpverlener of Rechter en in grote mate afhankelijk van samenwerking. Hierna volgt een selectie van samenwerkingspartners en wordt inzicht gegeven in deze samenwerking.

3.4.1 Scholen en Samenwerkingsverbanden

Scholen zijn één van de belangrijkste partners van de leerplichtambtenaar. Dagelijks zijn er contacten met verschillende basis- en voortgezet onderwijs scholen en mbo-instellingen. Deze contactmomenten gaan voornamelijk over meldingen van verzuim. Ook komt het veelvuldig voor dat scholen voor advies contact opnemen met leerplicht. Deze adviesvragen zijn gericht op verlof, schorsing en verwijdering, aanpassingen in de onderwijstijd of duiding van het wettelijk kader. Voor wat betreft de verzuimaanpak is er in het schooljaar 2022-2023 een verzuimkaart ontwikkeld. Deze kaart geeft inzicht in de dienstverlening van leerplicht en omschrijft het wettelijk kader waaraan scholen moeten voldoen. In het schooljaar 2023-2024 is dit uitgereikt aan de scholen in de Zaanstreek. De verzuimkaart vormt de basis voor verdere afspraken met individuele scholen. Iedere school heeft ook een eigen aanspreekpunt, het schoolcontactpersoon. Het schoolcontactpersoon maakt aanvullende afspraken met de scholen over deelname aan een Extern Adviesteam (EAT), de eventuele preventieve inzet en is het eerste aanspreekpunt als er signalen gedeeld moeten worden.

Schoolbesturen zijn wettelijk verplicht zich te verenigen in een Samenwerkingsverband. In Zaanstad kennen we twee Samenwerkingsverbanden. Een voor het primair onderwijs en een voor het voortgezet onderwijs. De scholen en Samenwerkingsverbanden geven nadere invulling aan Passend Onderwijs in het werkgebied en moeten onder andere zorgen voor een dekkend aanbod zodat ieder kind naar school kan. Met name bij casussen waar scholen handelingsverlegen raken wordt het SWV betrokken. Samen met ouders, leerling (12+), de school en betrokken netwerkpartners wordt gezocht naar oplossingen om de schoolgang en prestaties te optimaliseren. In het voortgezet onderwijs is tevens een Thuiszittertafel georganiseerd. Het SWV voert hier de regie en samen met het Jeugdteam

en de GGD bespreekt de leerplichtambtenaar complexe casuïstiek en adviseert het de school van inschrijving over het vervolg.

3.4.2 Jeugdhulp

De gemeenten Oostzaan, Wormerland en Zaanstad hebben de jeugdhulp allen ondergebracht in Jeugdteams. De medewerkers van deze teams treffen deels dezelfde gezinnen als de leerplichtambtenaren en doorstroomcoaches. Waar zij elkaar nodig hebben werken zij samen op casusniveau. Daarnaast treffen zij elkaar tijdens EAT overleggen op scholen. Aanhoudend schoolverzuim is in veel gevallen een signaal van achterliggende problematiek. Met de invoering van de MAS heeft leerplicht de nadruk gelegd op de inzet van vrijwillige (jeugd)hulp.

3.4.3 GGD Zaanstreek-Waterland

Naast ongeoorloofd verzuim kennen we ook geoorloofd verzuim; ofwel ziekteverzuim. In ons werkgebied is GGD Zaanstreek-Waterland de partner die meldingen van (overmatig) ziekteverzuim ontvangt van de school en hierop adviseert aan ouder, kind en school. Landelijk zien we een ontwikkeling die steeds meer uit gaat van 'schoolaanwezigheid' in plaats van afwezigheid. In deze transitie hoopt leerplicht nog nauwer met de GGD te gaan samenwerken en zo minder onderscheid te maken tussen verzuim wat geoorloofd of ongeoorloofd is.

3.4.4 Openbaar Ministerie

Als alles is geprobeerd of wanneer er sprake is van overduidelijke onwil, kan de leerplichtambtenaar besluiten proces-verbaal op te maken. Het proces-verbaal wordt ingezonden naar het Openbaar Ministerie en een Officier van Justitie besluit op welke wijze het proces-verbaal afgedaan wordt. In het voortraject kan ook afstemming worden gezocht een casus te bespreken en om advies te vragen. Met name wanneer er twijfel is over de in te zetten MAS-route, vindt deze afstemming plaats. Daarnaast neemt leerplicht tweejaarlijks deel aan het OM-overleg waarin met alle gemeenten in het Arrondissement afspraken worden gemaakt gericht op samenwerking en rechtsgelijkheid. Ook worden leerplichtambtenaren hier gewezen op nieuwe ontwikkelingen uit de jurisprudentie.

4 Doorstroompunt in cijfers

4.1 Wettelijk kader

Aanvullend op de Leerplichtwet voert de gemeente Zaanstad ook de doorstroompuntfunctie (voorheen Regionaal Meld- en Coördinatiefunctie) uit. De doorstroompuntfunctie omvat de volgende wettelijke taken:

- een sluitende melding en registratie van alle jongeren tussen 18 en 23 jaar die niet op school zitten en nog geen startkwalificatie behaald hebben.
- benaderen en zorgdragen voor begeleiding van jongeren die zijn uitgevallen, gericht op terugleiden naar school, naar werk of een combinatie daarvan.
- Het opstellen van een regionaal programma samen met scholen, instellingen en organisaties voor de periode van 4 jaar, met daarin maatregelen ter voorkoming en bestrijding van voortijdig schoolverlaten van jongeren tussen de 12 en 23 jaar.
- Het monitoren van jongeren met een getuigschrift van het praktijkonderwijs of het speciaal onderwijs, dan wel een diploma van een entree opleiding. Het maken van afspraken met ketenpartners over begeleiding en ondersteuning naar opleiding, (leer)werk of dagbesteding.

Het Doorstroompunt – onderdeel van het Jongerenloket Zaanstreek - begeleidt jongeren van 18 tot 23 jaar die voortijdig van school (dreigen te) gaan. Het doel is jongeren zonder startkwalificatie op school te houden, terug te leiden naar onderwijs of te begeleiden naar werk, participatie en/of zorg als dat nodig is. Gemeenten en scholen bepalen samen welke maatregelen zij inzetten om voortijdig schooluitval tegen te gaan. De afspraken hiervoor zijn vastgelegd in een regionaal plan.

De gemeente Zaanstad voert, als contactgemeente voor de Zaanstreek, de Doorstroompunt-functie uit voor de gemeenten Zaanstad, Oostzaan en Wormerland. Met de regio's Waterland, Amstelland/Meerlanden en Amsterdam maakt de regio Zaanstreek

deel uit van de Doorstroompunt regio 21, Agglomeratie Amsterdam. Met de regio Waterland vormt Zaanstreek-Waterland een sub-regio van de Doorstroompunt regio 21.

4.2 Doorstroompunt Zaanstreek

De taken van het Doorstroompunt worden uitgevoerd door Doorstroomcoaches. In de schooljaren 2021-2022, 2022-2023 en 2023-2024 voerden onze Doorstroomcoaches verschillende werkzaamheden uit gericht op het tegengaan van voortijdig schoolverlaten. De Doorstroomcoaches:

- voerden verzuimgesprekken met 18+ jongeren in het mbo
- boden individuele trajectbegeleiding aan (dreigende) voortijdig schoolverlaters
- waren voor casuïstiekoverleg aanwezig op de (mbo-)scholen
- gingen op huisbezoek/drempelbezoeken bij zorgleerlingen en jongeren die niet bereikbaar waren voor onder andere school
- hielden zicht op leerlingen vanuit VSO en PRO en begeleidden hen waar nodig, samen met andere disciplines binnen Jongerenloket
- werkten samen in de brede RMC-regio 21 in het kader van de regionale verzuimaanpak
- organiseerden vier keer per jaar een netwerkoverleg met scholen, UWV en het Jongerenloket om kennis met elkaar te delen.
- boden nazorg aan studenten van het Regio College, Altra College, De Faam en De Brug
- namen deel aan de uitvoering van de Regionale aanpak jeugdwerkloosheid
- gaven voorlichting aan MBO-studenten op diverse onderwerpen
- werkten mee aan een documentaire van Ingrado over het Doorstroompunt

4.3 Doorstroompunt Zaanstreek in cijfers

Het Zaanse Doorstroompunt biedt ondersteuning aan jongeren tussen de 18 en 23 jaar. Het overgrote deel van de jongere weet zelf zijn of haar weg te vinden. Zij studeren door, vinden een baan en kunnen mede daardoor voorzien in hun eigen bestaanszekerheid. De jongeren die hier moeite bij hebben of waar omstandigheden ervoor zorgen dat het hen niet lukt, kunnen aankloppen bij het Jongerenloket Zaanstreek. Onder andere door de Doorstroomcoaches wordt onderzocht wat de hulpvraag is en samen wordt een plan gemaakt zodat de jongere weet stappen kan zetten in zijn of haar ontwikkeling.

4.3.1 Aantal jongeren 18 – 23 jaar

In de Zaanstreek gaat het om de volgende aantallen jongeren:

Gemeente	2022	2023	2024
Zaanstad	12.061	11.229	10.209
Oostzaan	772	703	625
Wormerland	1304	1212	1050
Totaal	14.137	13.144	11.884

Peildatum: 1 januari.

In iedere gemeente zien we een daling van het aantal jongeren wat in de doelgroep van het Doorstroompunt valt.

4.3.2 Aangeschreven VSV'ers

Het Doorstroompunt Zaanstreek wordt continu op de hoogte gehouden van alle in- en uitschrijvingen in het onderwijs van jongeren zonder startkwalificatie. Omdat jongeren die worden uitgeschreven van school mogelijk VSV'er worden, worden deze jongeren aangeschreven door het Jongerenloket. De afgelopen schooljaren zijn de volgende aantallen jongeren aangeschreven.

Gemeente	2021/2022	2022/2023	2023/2024
Oostzaan	14	17	15
Wormerland	23	31	27
Zaanstad	260	330	328
Totaal	297	378	370

Aantal aangeschreven VSV'ers over schooljaren 2021-2022, 2022-2023 en 2023-2024.

Na een administratieve screening wordt bepaald welk soort brief aan een jongere wordt verzonden. Het Doorstroompunt hanteert 2 soorten brieven. De VSV-brief en Werk & Scholing-brief. De VSV-brief wordt verstuurd aan jongeren die recent uitgevallen zijn van school en waarvan niet bekend is op welke wijze zij voldoende inkomen genereren om zelfredzaam te zijn. De Werk & Scholing-brief wordt verstuurd aan jongeren die uitgevallen zijn van school en waarvan bekend is dat zij voldoende inkomen genereren om zelfredzaam te zijn. Aan de hand van kenmerken uit de Wet Suwi wordt bepaald wanneer iemand voldoende inkomen genereert en ontstaat het inzicht in welke brief verzonden moet worden. Jongeren waarvan geen inkomensgegevens bekend zijn, ontvangen een VSV-brief.

4.3.3 Huis-/ deurbezoek VSV'ers

Een deel van de aangeschreven jongeren reageert op de brief en laat weten wat hun plannen zijn of vraagt om ondersteuning. Sommigen zijn weer een opleiding gestart, anderen zijn aan het werk gegaan en een klein deel heeft geen behoefte aan begeleiding. Het deel wat nergens op reageert komt in aanmerking voor een huis-/ deurbezoek. De afgelopen schooljaren hebben de Doorstroomcoaches de volgende huis-/ deurbezoeken afgelegd:

Gemeente	2021/2022	2022/2023	2023/2024
Oostzaan	2	3	7
Wormerland	3	3	7
Zaanstad	58	80	152
Totaal	63	86	166

Aantal huis-/ deurbezoeken VSV'ers over schooljaren 2021-2022, 2022-2023 en 2023-2024.

De Doorstroomcoaches zijn de afgelopen jaren steeds vaker op huis-/ deurbezoek geweest. Een huis-/ deurbezoek is een bewezen effectief middel om in contact te komen met een jongere en op te halen waar hij of zij zich mee bezig houdt en of de jongere behoefte heeft aan ondersteuning. In de Zaanstreek viel het echter op dat veel jongeren niet thuis waren, geen contact wilde of aangaven als zelfstandige (ZZP'er) actief te zijn. Wanneer een jongere als ZZP'er geregistreerd staat bij de Kamer van Koophandel heeft het Doorstroompunt geen inzicht in mogelijke kenmerken uit de Wet Suwi. Hierdoor wordt deze groep jongeren mogelijk onterecht als VSV'er aangemerkt. In paragraaf 4.4. wordt nader ingegaan op de regionale VSV aanpak.

4.3.4 Begeleiding / monitoring Doorstroompunt

Een van de wettelijke taken van het Doorstroompunt is het bijhouden van een sluitende melding en registratie van jongeren die niet op school zitten en geen startkwalificatie hebben behaald. Uit de acties die als eerste worden ingezet komen jongeren die graag ondersteuning willen van het Doorstroompunt of Jongerenloket Zaanstad. In de Zaanstreek zien we de volgende ontwikkelingen in jongeren die begeleidt of gemonitord zijn de afgelopen schooljaren:

Gemeente	2021/2022	2022/2023	2023/2024
Oostzaan	20	23	25
Wormerland	39	38	41
Zaanstad	422	391	472
Totaal	481	452	538

Aantal begeleidde en/of gemonitord jongeren over schooljaren 2021-2022, 2022-2023 en 2023-2024.

Ondanks een kleine daling in het schooljaar 2022-2023 zien we over de afgelopen 3 schooljaren een stijging in het aantal jongeren dat ondersteuning ontvangt van het Doorstroompunt of door hen

gemonitord word. Wanneer jongeren ondersteuning willen bij het vinden van een passende opleiding gaat de Doorstroomcoach met deze jongeren in gesprek. Tijdens een intake wordt de vraag van de jongeren opgehaald én worden meerdere leefgebieden nagelopen. Indien nodig wordt de expertise van andere partners binnen het Jongerenloket geraadpleegd. Samen met de jongere maakt de Doorstroomcoach een plan van aanpak en ondersteunt, coacht en begeleidt de jongeren waar hij of zij dat nodig heeft. Dit kan betekenen dat een studie- en beroepskeuze test wordt afgenomen, de coach meegaat tijdens een intake voor een opleiding of dat gezocht wordt naar andere ontwikkelmogelijkheden in de vorm van trainingen of cursussen. Als blijkt dat de behoefte van de jongeren op de arbeidsmarkt gericht is of er sprake is van een noodzaak tot inkomen, wordt de samenwerking gezocht met andere partners in het Jongerenloket. Hoewel het voornaamste doel van het Doorstroompunt het terugleiden van de jongere naar school is, is de vraag van de jongere hier niet altijd op gericht. Het Jongerenloket heeft meerdere partners en zodoende kunnen Doorstroomcoaches ook een Jobhunter inzetten, kan er ondersteuning uit de Participatiewet worden ingezet en zelfs trainingen worden aangeboden.

Zodra een jongere weer een opleiding is gestart, werk heeft gevonden of een andere goede stap in zijn of haar ontwikkeling heeft gezet is het voornaamste doel van de Doorstroomcoach bereikt. De begeleidende activiteiten zitten er dan op. De Doorstroomcoaches laten de jongeren nog niet los. Met de jongere worden afspraken gemaakt over de vorm van nazorg. Dit kunnen contactmomenten zijn, maar vaker wordt er aan de hand van data gemonitord hoe het met de jongere gaat. Staat de jongere nog ingeschreven bij zijn of haar opleiding, heeft hij of zij nog werk. Aan de hand van deze data kan worden beoordeeld of nieuw contact met de jongere wenselijk is of niet. Ook de aangeschreven VSV'ers die nergens op reageren worden op deze manier gemonitord. Zodra zij weer gestart zijn bij een opleiding of voldoende inkomen genereren wordt de monitoring beëindigd.

4.3.5 Verzuim 18+

De deelname aan het onderwijs stopt voor heel veel jongeren niet op hun 18^e. Hoewel de verplichting om naar school te gaan niet meer geldt, maken nog veel jongeren de verstandige keuze om door te studeren. Omdat ze nog geen startkwalificatie hebben kiezen veel jongeren een opleiding in het MBO. Wanneer zij geen diploma in het Voortgezet onderwijs hebben behaald starten zij noodgedwongen in een Entree opleiding (niveau 1), de jongeren die wel een diploma hebben behaald stromen in op niveau 2, 3 of 4. In de afspraken die met de student worden gemaakt zijn ook afspraken over schoolbezoek terug te vinden. Zodoende kan ook ongeoorloofd schoolverzuim van 18+ jongeren gemeld worden. Deze meldingen komen binnen bij het Doorstroompunt. Over de afgelopen schooljaren is het volgende meldgedrag van mbo-instellingen zichtbaar:

Gemeente	2021/2022	2022/2023	2023/2024
Oostzaan	44	38	21
Wormerland	69	66	53
Zaansstad	998	784	490
Totaal	1111	888	564

Aantal relatief verzuim 18+ meldingen over schooljaren 2021-2022, 2022-2023 en 2023-2024.

Het Doorstroompunt is in grote mate afhankelijk van het meldgedrag van scholen. Het overgrote deel van de jongeren in de Zaanstreek volgde opleidingen aan het Regio College, Horizon College⁸ of ROC van Amsterdam. Wanneer een jongere 16 of meer uren les- en praktijktijd had verzuimd, kan de school een melding via het Verzuimloket van DUO doen. Omdat het Regio College in het werkgebied gevestigd is, zijn hier aanvullende afspraken gemaakt over het meldgedrag en de wijze waarop meldingen worden behandeld. Zo werken doorstroomcoaches op locatie, vinden gesprekken plaats in de school en kan er daardoor snel geschakeld worden met de mentoren en studieloopbaan begeleiders. Met het Horizon College en ROC van Amsterdam was dit minder voor de hand liggend. Deze scholen hielden zich aan de landelijke normen of paste de werkwijze toe die zij met lokale Doorstroompunten hanteren. Gezien het aantal deelnemers aan mbo-opleidingen (zie paragraaf 4.4.1) heeft het Doorstroompunt het sterke vermoeden dat het meldgedrag van mbo-instellingen beter kan. De komende jaren blijft dit een punt van aandacht.

⁸ Het Regio College en Horizon College zijn gefuseerd en heet vanaf het schooljaar 2024-2025 Talland College.

De Doorstroomcoaches geven aan dat zij in de verslagperiode wisselende ervaringen hadden opgedaan met gemelde jongeren. Een deel was (achteraf) blij met een verzuimgesprek of acties in de begeleidende sferen. Een nog groter deel reageerde niet op uitnodigingen voor een gesprek of gaf te kennen niet op gesprek te verschijnen. Ondanks dat de wettelijke verplichting ontbrak, probeerde de Doorstroomcoach de jongere wel te motiveren om alsnog in gesprek te gaan. De jongeren die dat nog steeds niet wilde of niet verschenen ontvingen alsnog een brief waarin zij werden gewezen op de risico's van voortijdige schooluitval en werden geattendeerd op de ondersteuning van het Jongerenloket Zaanstreek.

4.4 Voortijdig schoolverlaten

Voortijdig schoolverlaters (VSV'ers) zijn jongeren van 12 tot 23 jaar die zonder startkwalificatie het onderwijs verlaten. Het Ministerie van OCW werkt met een teldatum van 1 oktober voor het bepalen van het aantal VSV'ers. Simpel gezegd wordt ieder jaar op 1 oktober de 'stand' op 0 gezet en telt men vanaf dat moment de jongeren die de school of instelling verlaten zonder startkwalificatie en niet voor 1 oktober het jaar daarop weer zijn ingeschreven bij een school of instelling. Daarom omvat dit verslag de VSV'ers van de schooljaren 2020-2021, 2021-2022 en 2022-2023. De voorlopige cijfers van het aantal nieuwe VSV'ers van het schooljaar 2023-2024 wordt in maart 2025 verwacht. In oktober 2025 worden deze cijfers definitief. Vanwege de vertraging in de cijfers worden de vsv-cijfers over 2023-2024 opgenomen in het jaarverslag 2024-2025.

4.4.1 VSV in cijfers

Landelijk is een toename van het aantal VSV'ers zichtbaar. Cijfermatig is de volgende ontwikkeling te zien:

Schooljaar	Aantal VSV'ers	Deelnemers	% VSV'ers
2020-2021	24.480	1.303.730	1,88
2021-2022	30.520	1.289.781	2,37
2022-2023	29.702	1.269.107	2,34

Aantal VSV'ers over de schooljaren 2020-2021, 2021-2022 en 2022-2023.
Bron: VSV Dashbord – MinOCW.

Ondanks de inspanningen van alle Doorstroompunten, onderwijsinstellingen en de arbeidsmarkt nemen de VSV'ers toe. De stijging is vooral zichtbaar in het schooljaar 2021-2022. De voornaamste oorzaken van het uitvallen van jongeren uit het onderwijs lijken te liggen in diverse samenhangende factoren die mogelijk van invloed op deze stijging. Dit zouden de crisismaatregelen uit schooljaar 2019–2020 kunnen zijn die doorwerken in 2020–2021, een toename van het aantal studenten dat een verkeerde studiekeuze maakt, een toename van mentale problemen en een aantrekkelijke arbeidsmarkt⁹. De opdracht van de Rijksoverheid om landelijk naar maximaal 18.000 nieuwe VSV'ers te gaan in 2026 wordt alleen maar uitdagender. Deze trend zien wij ook in de Zaanstreek. Lokaal is de volgende ontwikkeling van het aantal VSV'ers zichtbaar:

Gemeente	Oostzaan			Wormerland			Zaanstad		
Schooljaar	20/21	21/22	22/23	20/21	21/22	22/23	20/21	21/22	22/23
Deelnemers	778	754	711	1310	1253	1170	12175	11997	11679
VSV'ers	14	17	23	17	35	26	228	318	300
VSV%	1,8	2,25	3,23	1,3	2,79	2,22	1,87	2,65	2,57

Aantal vsv'ers per gemeente van de schooljaren 2020-2021, 2021-2022 en 2022-2023.
Bron: VSV Dashbord – MinOCW.

In het schooljaar 2020-2021 is het aantal VSV'ers in de Zaanstreek nagenoeg gelijk met het landelijk gemiddelde, alleen Wormerland valt in positieve zin op. Vanaf het schooljaar 2021-2022 treden er verschillen op. In Wormerland en Zaanstad is een stijging zichtbaar die het landelijk gemiddelde overschrijdt. Oostzaan stijgt ook, maar niet zo fors als de andere gemeenten. Over het schooljaar 2022-2023 zien we verdere verschillen optreden. Waar Oostzaan en Zaanstad opnieuw stijgen, is Wormerland gedaald tot onder het landelijk gemiddelde.

⁹ MinOCW, Cijfers voortijdig schoolverlaten 2020-2021.

Het Doorstroompunt herkent het fluctuerende beeld van de laatste jaren. De Doorstroomcoaches geven aan dat zij jongeren blijven signaleren die een verkeerde studiekeuze hebben gemaakt of in toenemende mate mentale problemen ontwikkelen. Ook de aantrekkende arbeidsmarkt lijkt ervoor te zorgen dat jongeren steeds vaker kiezen voor werk in plaats van opleiding. Een trend die landelijk zichtbaar is en ook herkend wordt door de Doorstroomcoaches is het aantal jongeren dat kiest om als ondernemer te starten in de vorm van een Eenmanszaak (ZZP). De VSV'ers die wel reageren op brieven, inlopen bij het Jongerenloket of gemeld worden door het MBO worden in begeleiding genomen en, na een uitgebreide intake, ondersteunt bij hun vraag.

4.4.2 Regionale en lokale VSV aanpak

Landelijk is Nederland opgedeeld in Doorstroompunt-regio's waar in regionaal verband voortijdig schoolverlaten tegen wordt gegaan. Gemeenten, onderwijsinstellingen en arbeidsmarktregio's werken samen waarin zij regionaal beleid ontwikkelen én uitvoeren. De Zaanstreek is onderdeel van Regio 21 – Agglomeratie Amsterdam. Regio 21 is vervolgens weer opgedeeld in subregio's, waarvan Zaanstreek-Waterland één van de subregio's is. In regio 21 zijn de volgende regionale speerpunten bepaald¹⁰:

1. Preventie van VSV in het VO en MBO
2. Meer uitgevallen jongeren terug naar school brengen
3. VSV'ers voor wie werk het best passend is, begeleiden naar passend en duurzaam werk
4. Alle jongeren in een kwetsbare positie zijn in beeld
5. Versterken van de aansluiting onderwijs – werk
6. Versterken van de aansluiting onderwijs – ondersteuning

De regio Zaanstreek-Waterland heeft voor een focusgebied gekozen van 3 speerpunten. Dat wil overigens niet zeggen dat niets met de andere speerpunten wordt gedaan. Gezien de lokale behoeften zijn de focusgebieden noodzakelijker om aan te pakken in de subregio. Dat zijn de volgende 3 gebieden:

- Preventie VSV in het VO en MBO
- Versterken van de aansluiting onderwijs naar werk
- Alle jongeren in een kwetsbare positie zijn in beeld

In het bestaande aanbod van het Jongerenloket Zaanstreek is rekening gehouden met bovenstaande speerpunten en focusgebieden. In paragraaf 4.6 wordt nader ingegaan op de dienstverlening van het Jongerenloket Zaanstreek.

4.5 Jongerenloket Zaanstreek

Het Doorstroompunt maakt onderdeel uit van het Jongerenloket Zaanstreek. Het jongerenloket is voor jongeren tot 27 jaar uit Zaanstad, Oostzaan en Wormerland dé plek voor alle vragen over leren, werken en inkomen. Het Jongerenloket is onderdeel van de gemeente Zaanstad. In het Jongerenloket zijn verschillende organisaties die klaar staan voor de jongeren: het Talland College, Servicepunt Leren en Werken en MEE Amstel en Zaan. Sinds 1 oktober 2022 maakt ook leerplicht onderdeel uit van het Jongerenloket. Daarna zijn per 1 januari 2023 ook Straathoekwerk en het Jeugd Preventie Programma aan het Jongerenloket toegevoegd. Hiermee is een groot gedeelte van de dienstverlening aan kinderen en jongeren tot 27 jaar van de gemeente gecentraliseerd in het Jongerenloket Zaanstreek.

Alle jongeren zijn vier dagen per week welkom op de open inloop aan de Vinkenstraat of in de JongerenHUB. Tijdens de inloop zijn er medewerkers van het Jongerenloket aanwezig voor vragen, kunnen jongeren gebruik maken van computer en telefoon en is de mogelijkheid om een vervolgafspraak te maken als dit nodig is.

Het Jongerenloket heeft als doelstelling dat jongeren zelf verantwoordelijkheid nemen én dragen voor hun keuzes. Het loket biedt een plek waar jongeren terecht kunnen met hulpvragen en problemen. Ze worden begeleid naar een duurzame vervolgstap in een opleiding, op de arbeidsmarkt of ander passend traject. Wanneer dit niet mogelijk is, wordt met de jongere gekeken naar wat wel haalbaar is.

¹⁰ Meerjarenplan aanpak vsv en jongeren in een kwetsbare positie 2021-2024.

4.6 Leerwerkstraat

De Leerwerkstraat is de methodiek van het Jongerenloket: 'Onderwijs waar dat kan, werk waar dat moet, zorg waar het nodig is'. De manier waarop het loket jongeren begeleidt naar een stap verder is: niet snel en makkelijk, maar met het oog op duurzame uitstroom. Want een jongere is niet zomaar gestrand, het kan zijn dat er meerdere zaken spelen. De medewerkers coachen de jongeren in de juiste richting en geven sturing waar het moet. Het Doorstroompunt is onderdeel van de methodiek Leerwerkstraat. De doelgroep van Het Doorstroompunt kan gebruik maken van de verschillende onderdelen van de Leerwerkstraat.

De Leerwerkstraat is een traject met verschillende onderdelen:

- Workshops gericht op cv en motivatiebrief.
- Individuele begeleiding van een casemanager uit het Jongerenloket.
- Vierweekse training gericht op zelfontwikkeling en oriëntatie op school en/of werk.
- De jobhunter om jongeren bij de hand te nemen en intensief te helpen met het zoeken naar een passende werk(-leer)plek.

Voor leerlingen die van het Praktijkonderwijs of het Voortgezet Speciaal Onderwijs komen en voor jongeren met een Indicatie Banenafpraak¹¹ is er het zogenaamde 'Plus'-team. Er is extra aandacht om te zorgen voor een passende werkplek met de juiste begeleiding. Een jobcoach behoort tot de mogelijkheden, net als de inzet van verschillende subsidies voor zowel de jongere als werkgevers.

¹¹ [Indicatie banenafpraak, uitleg en voorwaarden | UWV](#)

gemeente Zaanstad

Stadhuisplein 100, 1506 MZ Zaandam
Postbus 2000, 1500 GA Zaandam

T 14 075
www.zaanstad.nl